

ivan supek **VPI HR-X**

Gramofoni su oduvijek bili srce moga audiosistema i možda su baš zato doživljavali najmanje mijena od svih audiokomponenti. Nakon nekoliko mladenačkih samogradnji prvi ozbiljni gramofon nabavio sam krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća a bio je to, a što drugo nego Linn Sondek LP12 s ručicom Syrinxovom PU2 i zvučnicom Entre EC-1 MC (ukupno dvije inačice tog gramofona). Nakon višegodišnjih muka s problemom povratne sprege u mojoj sobi s „plivajućim“ podom prešao sam 1980. godine na Oracle Delphija a potom 1987. godine nabavljam njegovu treću inačicu, koja je bila značajno zvukovno poboljšana, a još i više vizualno „uljepšana“. Taj gramofon s ručicom Well Tempered bio je potom u mojem sistemu više od jednog desetljeća! Obje komponente bile su tada radikalno drugačije od svega ostalog, i to prvenstveno zbog nadahnutog načina na koji su njihovi dizajneri - Marcel Riendeau i William Firebaugh, rješavali problem stabilnosti, mehaničkih vibracija i povratnih sprege te ergonomiju svojih audiouradaka. Dobivena kombinacija bila je posve imuna na povratnu spregu u mojoj sobi s vrlo lakim ugađanjem rezonantne frekvencije i balansiranjem gramofona te ugađanjem *antiskatinga* i ručice VTA. Zbog odlično riješenih prigušenja gotovo svaka *moving coil* zvučnica zvučala je prozračno i životno, jednom riječju - sjajno.

Kako se bližio kraj stoljeća, moju pažnju su sve više privlačile razne inačice gramofona VPI TNT. Harry Weisfeld je tada već preko dvije decenije usavršavao svoje remek-djelo, no nakon decenija gledanja „privlačnog“ gramofona Oracle Delphija u konačnoj me nakani da ga nabavim ipak odbijao njihov „industrijski“ dizajn i glomaznost. Tijekom tog razdoblja nekoliko puta susreo sam se s Harrijem i njegovom suprugom

Sheilom i diskutirao o problemima rezonancija i prigušenja gramofona. Jednom prilikom „prigovorio“ sam mu glede dizajna serije TNT. Da li je to imalo utjecaja ili ne, ne znam, no kada su mi na sajmu Home Entertainment 2002. godine u New Yorku pokazali i demonstrirali novi VPI HR-X s ručicom JMW 12.6, odluka je pala i Oracle je časno umirovljen.

DIZAJN

VPI HR-X je zapravo posve nov dizajn, no itekako je koristio sva dostignuća i patente razvijene u VPI-ju tijekom prethodnih desetljeća. Zadržana su četiri kutna cilindra sa pneumatskim dušicama na koje je ovješena masivna laminirana subšasija (akril-aluminij-akril) sa šestarskom „unipivot“ ručicom. Masivni tanjur precizno izrađen od akrilnog bloka (postoji i opcija aluminijskog tanjura) pogoni izdvojeni motor sa zamašnjakom i to pogonjeno remenom po vanjskom obodu tanjura. No sve ostalo a poglavito dizajn je posve nov, originalan i vrlo privlačan. Mene HR-X pomalo podsjeća na Oracle na steroidima (50 kg vs. 13 kg).

Inovativna je bila upotreba novo razvijene invertirane osovine na koju se sam tanjur natakne, integracija motora i zamašnjaka u izdvojeno zajedničko kućište ukupne mase 18 kg, te masivni obodni ili prstenasti pritiskač, koji zajedno s osovinskim pritiskačem (eng. *clamp*) izravnava i „najneposlušnije“ vinile, čime je postignuto da gramofonska ručica znatno mirnije prati gramofonsku brazdu.

Ta nova ručica, JMW 12.6, razvijena za HR-X mogla je stoga biti duža i manje umrtvljena. Nju također karakterizira invertirani „unipivot“

dizajn s mogućnošću uljnog prigušenja. Sve to rezultiralo je ručicom koja je u to doba bila nesumnjivo najbolja šestarska gramofonska ručica.

VPI HR-X je lako postaviti i ugoditi, osobito ako se pročitaju upute i upotrijebe šablone koje se dobiju s gramofonom. Ipak, zauzima više mjesta od „standardnih“ gramofona tipa Linna ili Thorensa. VTA se može ugađati „u vožnji“, što omogućava precizno ugađanje za različito rezane LP ploče. Ono što će diskofile možda začuditi je odsustvo dedicanog antikliznog ugađanja (engl. *antiskating*). Naime, „uvrtanjem“ izlaznih žičica može se postići određena kompenzacija. S obzirom na dužinu ručke i smanjeni kut glave ručke, tj. zvučnice, to i nije pretjerano kritično. Obodni pritiskivač zajedno s *clampom* radi jednako dobro kao i najbolji vakumski sistemi bez svih njihovih nedostataka (cijena, šum, vibracije i što je najgore „utiskivanje“ prašine u brazde). Nesumnjivo najbolji sistem za ravnanje vaših LP ploča. Ugađanje brzine pomoću dobivenog stroboskopa putem vanjskog digitalno reguliranog napajanja je lako i jednostavno.

ZVUK

Za one nestrpljive kažimo ukratko da se gramofon može brzo postaviti i usvirati a da je zvuk odličan i sličan onom Oraclea, ali na steroidima. Zvuk (ili osobnost) ovaj puta odgovara vanjštini.

Nešto iscrpniji opis bi bio da VPI gramofon ima jedno on najbolje definiranih dubokotonskih područja i zaista sjajnu dinamiku, što se ponajviše ogleda u vrlo niskom „šumu“, pa donja dinamika nije „srezana“, što nas kod većine drugih gramofona sili na povećanje glasnoće, što onda

reže gornji dio dinamičkog spektra. Što se tiče spomenutog „šuma“, to je ukupni šum koji obuhvaća šum brazde, elektro-akustički šum gramofona, ali i miro(ne)stabilnost vrtnje LP ploče, što sve zajedno utječe na razgovijetnost artikulacije zvukova u dubokotonskom području. Zato se nemojte začuditi ako od udarca timpana sada po prvi puta zaista i odskočite. Brzina, definicija i timbralna vjernost su nadasve realistične.

Ta sveukupna mirnoća i tihost pogonskog uređaja, kao i duga ručka s relativno malim geometrijskim greškama daje vrlo stabilnu i prostranu stereo zvučnu sliku. Što je snimka bolja (snimljena s manjim brojem mikrofona), to su prostornost i voluminoznost zvuka upečatljivije.

Ako moram izdvojiti što mi je ponekad nedostajalo od zvuka Oraclea, onda je to ono nešto od prozračnosti i živosti u srednjotonskom području, koja ponajviše krasi taj gramofon.

VPI je pravi *high-end* uređaj visoke rezolucije, pa ne očekujte „milost“ prema vašim lošim snimkama, no to ne znači da nije velikodušan prema jeftinijim vinilima. Neke ploče Supraphonea i Melodiye upravo su zablistale, pogotovo nakon tretmana s čistačem ploča.

Što se tiče utjecaja *antiskatinga* na zvuk, to vas ne treba brinuti uz ovako dugu ručicu dobro riješene geometrije i odsustva trenja, a druga mogućnost ugađanja VTA dok ploča svira, pravi je blagoslov, pogotovo za starije LP ploče i one manjih diskografskih kuća.

Ukratko u toj kategoriji cijena kada se pojavio VPI HR-X gramofon, a pogotovo JMW 12.6 ručica nisu imali pravog suparnika, a i danas je to upečatljiv i odličan gramofon koji je postao referenca za buduće dizajne gramofona i ručica svih ostalih proizvođača.